

Snowden

Knežević, Lara

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:131:015832>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-12**

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
University of Zagreb
Faculty of Humanities
and Social Sciences

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA INFORMACIJSKE ZNANOSTI
Ak. god. 2022./2023.

Lara Knežević

Snowden

Završni rad

Mentor: prof. dr. sc. Vjera Lopina

Zagreb, travanj 2023.

Izjava o akademskoj čestitosti

Izjavljujem da je ovaj rad rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na istraživanjima te objavljenoj i citiranoj literaturi. Izjavljujem da nijedan dio rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz necitiranog rada, te da nijedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio rada nije korišten za bilo koji drugi rad u bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

Sadržaj

1. Uvod.....	5
2. Rani život	6
3. Karijera.....	7
3.1. Krađa dokumenata.....	10
4. Novinari.....	13
4.1. Utjecaj na javnost	19
4.2. Bijeg u Rusiju.....	21
5. Snowden danas	24
6. Zaključak.....	25
7. Literatura	26
Popis slika	28
Sažetak	29
Summary	30

1. Uvod

Cilj ovog rada je prikazati rad i djela jednog od najpoznatijih zviždača Edwarda Snowdena. Godinama je bio zaposlenik Središnje obavještajne agencije (eng. *CIA*) i Agencije za nacionalnu sigurnost (eng. *NSA*). Bio je vjeran svojoj državi dok nije vidio što se zapravo događa iza leđa javnosti. Tijekom svog zaposlenja saznao je da obavještajne agencije za koje je radio, prisluškuju i zadiru u javnost građana putem raznih medija kao npr. Prisluškivanje telefona, provjera mailova i sl.

Nije mogao podnijeti da se takvo nešto odvija pogotovo ako i on sudjeluje u tome te je 2013. godine ukrao dokumente koji dokazuju ilegalna događanja i predao ih novinarima novinske kuće *The Guardian* te su oni u njegovo ime objavili tajne dokumente i razotkrili američku vladu. Snowden je smatrao da javnost ima pravo znati što se dešava i da pokaže kako ih država iskorištava za svoju korist. S njima se sastao u Hong Kongu gdje su tjedan dana radili na člancima. Optužen je za neovlašteno prenošenje povjerljivih informacija neovlaštenoj strani, otkrivanje komunikacijskih obavještajnih podataka i krađu državne imovine. Tada je postao neprijatelj vlade Sjedinjenih američkih država. Nakon razotkrivanja, Snowden bježi od američkih vlasti u Latinsku Ameriku gdje je želio tražiti azil, ali na aerodromu u Moskvi bio je prisiljen ostati više od mjesec dana jer mu je američka vlada poništila putovnicu i nije dalje mogao putovati. Na kraju je tražio azil u Rusiji gdje i dan danas živi.

Njegov utjecaj na društvo bio je velik. Ljude je upoznao s načinom rada američke vlade i što zapravo rade kada nitko ne gleda. Javnost je imala podijeljena mišljenja; jedni su ga smatrali herojem koji je društvo upoznao i upozorio da američka vlada zabada u njihovu privatnost, a drugi su ga gledali kao izdajnika SAD-a.

2. Rani život

Joseph Edward Snowden rođen je 21. lipnja 1983.¹ godine u Elizabeth City, North Carolina. Njegovi roditelji su Elizabeth i Lonnie. Rastali su se 2001. godine te se njegov otac ponovo oženio. U ranim 90-tim godinama preselili su se u Fort Meade, Maryland.

Još u ranim godinama jako su ga zanimala računala i općenito tehnologija te je razvio svoje sposobnosti samostalno i s prijateljima na online forumima.² Zbog mononukleoze propustio je devet mjeseci srednje škole no umjesto da se vrati studiranju, položio je GED test te tako završio srednju školu.³ Diplomirao je na fakultetu u Liverpoolu 2011. godine online.

Slika 1 Edward Joseph Snowden

Izvor: <https://www.vox.com/2015/2/24/8094591/snowden-reddit>

¹ S. Ackerman, *Edward Snowden did enlist for special forces, US army confirms*, URL: <https://www.theguardian.com/world/2013/jun/10/edward-snowden-army-special-forces>

² NBC, *Who Is Edward Snowden, the Man Who Spilled the NSA's Secrets?*, URL: <https://www.nbcnews.com/feature/edward-snowden-interview/who-edward-snowden-man-who-spilled-nas-secrets-n114861>

³ WIRED, *Edward Snowden*, URL: <https://www.wired.com/2014/08/edward-snowden/>

3. Karijera

Budući da ga je interesirala japanska kultura, njegov prvi posao dok je studirao bio je za anime tvrtku koja je bila u SAD-u. Kao tinejdžer nije bio siguran što će raditi u životu. Teroristički napad na Blizance 11.9.2001. godine bio je veliki preokret za njega. U svojoj knjizi *Permanent Record* kaže da su ga događaji tog dana jako uzrujali i ostavili ga ljutim i ogorčenim. Nadao se da će SAD iskoristiti 9/11 za ojačanje demokratskih vrijednosti no sve što je nastalo iz toga je rat. Sve što je prije mislio o politici, o domoljublju koje je dobio od svojih roditelja, sve to kao da se izbrisalo iz njegovog sistema te se reprogramiralo za osvetu.

Prije nego što se dogodio 9/11 smatrao je služenjem u vojsci kao gubitak vremena. Po njegovom mišljenju, Amerika nije imala pravih neprijatelja no za njega se to promijenilo nakon ovog napada. Tako se u svibnju 2004. godine pridružuje vojsci. Prijavio se za program Specijalnih snaga. Nije uspio završiti svoj trening jer je slomio obje noge te se nakon samo četiri mjeseca vraća kući. Nakon toga pao je u depresiju te je shvatio kako je zaboravio na svoj talent za tehnologiju. Budući da je toliko dobar s računalima nije htio zapravo išta ozbiljnije postići u životu. Htio je uspjeti s nečim što mu je teško, dokazati da ima ostale sposobnosti. Koliko god mu je vojska spustila ponos, podigla mu je samopouzdanje te je postao samo jači i sigurniji u sebe.

Nije mu se uskratila želja da i dalje služi svojoj državi te se odlučio da će raditi u obavještajnoj agenciji. No kako bi radio u takvoj agenciji, trebala mu je licenca za strogo povjerljive informacije (TS/SCI) koja je potrebna za Središnju obavještajnu agenciju (eng. CIA), i Agenciju za nacionalnu sigurnost (eng. NSA). Vratio se na fakultet. U isto vrijeme tražio je poslove koji bi mu sponzorirali prijavu za takvo odobrenje. Zaposlio se kao zaštitar na sveučilištu Maryland koja je zajedno surađivala sa Agencijom za nacionalnu sigurnost (eng. NSA) kako bi otvorili novi centar za napredno učenje jezika (Snowden, 2019.). Kroz ovaj posao dobio je licencu za strogo povjerljive informacije. Sljedeći korak bio je poligraf koji je prošao bez problema. Imao je sve kako bi služio svojoj zemlji.

„Nadao sam se da ću služiti svojoj zemlji, ali sam umjesto toga otišao raditi za nju.“ – izjavio je u svojoj knjizi *Permanent record* (2014.). Nakon što je sudjelovao na sajmu poslova usmjerenom na obavještajne agencije, ponuđeno mu je mjesto u Središnjoj obavještajnoj agenciji (eng. CIA), gdje je dodijeljen odjelu za globalne komunikacije, organizaciji koja se bavi računalnim pitanjima, u sjedištu Langley, Virginia. Bilo je to proširenje mreže i inženjerskog posla koji je radio od svoje 16. godine. „Sve tajne stranice - stranice za pokrivanje

i tako dalje - sve su povezane sa sjedištem CIA-e", kaže on (Bamford, 2014.). Snowden je brzo otkrio jednu od najvećih tajni Agencije: usprkos njezinom imidžu kao prestižne i vrhunske organizacije, njezina je tehnologija bila zastarjela.

Kao junior u vrhunskom računalnom timu, Snowden se toliko isticao da su ga poslali u tajnu školu Središnje obavještajne agencije (eng. *CIA*), za tehnološke stručnjake. Tamo je živio u hotelu oko šest mjeseci, studirajući i trenirajući puno radno vrijeme. Nakon završene obuke, Snowden se u ožujku 2007. uputio u Ženevu u Švicarskoj, gdje je Agencija tražila bankovne podatke. Bio je dodijeljen misiji SAD-a pri Ujedinjenim narodima. Dobio je diplomatsku putovnicu, četverosoban stan u blizini jezera i dobro plaćen posao.

Njegov posao kao stručnjak za računalnu sigurnost nosio je mnoge odgovornosti u agenciji, bile su oko čuvanja povjerljivih informacija i poboljšanja sigurnosti računalnih sustava. Ova mu je uloga omogućila da razvije svoju stručnost u prepoznavanju slabih točaka u računalnim mrežama i provedbi mjera za zaštitu osjetljivih podataka od vanjskih prijetnji. Tijekom svog mandata, posao ga je odveo na razne lokacije, uključujući Ženevu u Švicarskoj i Tokio u Japanu, gdje je surađivao na ključnim projektima kibernetičke sigurnosti.

Tijekom svog rada u obavještajnoj agenciji, Snowden je iz prve ruke naučio kako zajednica funkcionira iznutra i stekao uvid u složenu mrežu nadzora i prikupljanja informacija. U tom je okruženju svjedočio rastućim sposobnostima vladinih agencija za praćenje i prikupljanje golemih količina podataka, postavljajući etička pitanja o ravnoteži između nacionalne sigurnosti i privatnosti pojedinca. Njegov pristup osjetljivim informacijama i razumijevanje obavještajnog aparata postavili su temelje za njegovu kasniju odluku zviždanja. Njegova iskustva unutar obavještajne zajednice pomogla su u oblikovanju njegovih pogleda na nadzor i potrebu za većom transparentnošću u vladinim operacijama te su mu dali temelj za njegovu ulogu zviždača.

Nakon Središnje obavještajne agencije (eng. *CIA*), Edward Snowden okrenuo je novi list u svojoj karijeri 2009. godine pridruživši se kao zaposlenik Dell-a, američka tehnička tvrtka koja proizvodi, prodaje i popravlja računala za razne vladine agencije, uključujući Agenciju za nacionalnu sigurnost (engl. *NSA*). Snowden objašnjava posao kao iz snova: *„Bio je to posao iz snova, ne samo zato što je najnaprednija obavještajna agencija na svijetu, ali i zato što je bila smještena u Japanu, mjesto koje je oduvijek fasciniralo Lindsay i mene. Imao sam osjećaj kao da je zemlja iz budućnosti.“* (Snowden, 2019.). Njegov posao bio je nadglednik sustava Agencije i educiranje vojničkih zapovjednika i ostalih kako se zaštititi od kineskih hakera.

Tijekom četiri godine zaposlenja u Dell-u, Snowden je napredovao sa nadglednika sustava na ekspert za protuobavještajnu inteligenciju ili drugi jednostavniji naziv za to bi bio mrežni strateg. 2012. godine daje ostavku te se pridružuje Booz Allen Hamilton, poznatoj konzultantskoj tvrtki koja je povezana s nekoliko vladinih agencija, uključujući Agenciju za nacionalnu sigurnost (eng. *NSA*). Ovaj potez označio je značajnu promjenu za Snowdena, vodeći ga dublje u svijet obavještajnog rada i nadzora. Pridružio se kao sistemski administrator, gdje je dobio ekskluzivni pristup povjerljivim sustavima i dokumentima unutar Agencije. Ova mu je pozicija dala jedinstvenu točku s koje je mogao promatrati i analizirati poslovanje agencije.

Kao administrator, Snowden je bio odgovoran za upravljanje i održavanje računalnih sustava, mreža i baza podataka unutar Agencije za nacionalnu sigurnost. Odigrao je ključnu ulogu u osiguravanju pravilnog funkcioniranja i sigurnosti infrastrukture agencije. Također mu je omogućila duboko razumijevanje tehničkih aspekata programa nadzora i mehanizama koji se koriste za prikupljanje i analizu golemih količina podataka. Nakon Japana, Snowden se seli na Havaje, njegovo zadnje sjedište rada.

Rad u Agenciji kao izvođač omogućio je Snowdenu da stekne unutarnje znanje o operacijama, strategijama i mogućnostima nadzora agencije. Postao je sve svjesniji opsega i razmjera državnog nadzora, osobito s pojavom digitalnih komunikacija i napretkom tehnologije te ga je to počelo jako smetati i tijekom vremena, pretvaralo se u sve veću zabrinutost i strah. Razočarao se u praksu obavještajnih agencija, posebno u one koje se odnose na masovni nadzor. Njegovo rastuće uvjerenje da javnost ima pravo znati o opsegu vladinog nadzora i uplitanje u privatnost dovelo ga je do teške odluke da otkrije aktivnosti Agencije.

„Kada ste na pozicijama s povlaštenim pristupom, poput administratora sustava za agencije obavještajne zajednice, izloženi ste puno više informacija od prosječnog zaposlenika”, kaže Snowden. “Zbog toga vidite stvari koje mogu biti uznemirujuće. Tijekom karijere normalne osobe vide samo jedan ili dva slučaja, ali kad vidite sve, vidate ih češće.”⁴

⁴ K. Hill, *Why NSA IT Guy Edward Snowden Leaked Top Secret Documents*, URL: <https://www.forbes.com/sites/kashmirhill/2013/06/10/why-nsa-it-guy-edward-snowden-leaked-top-secret-documents/?sh=2b4d33605673>

3.1. Krađa dokumenata

Edward Snowden otkrio je da Agencija za nacionalnu sigurnost (eng. *NSA*) provodi opsežne programe nadzora zbog njegovog položaja u agenciji i njegovog pristupa povjerljivim podacima. Kao sistemski administrator i izvođač, Snowden je imao jedinstvenu prednost koja mu je omogućila da promatra i razumije razmjere i opseg aktivnosti Agencije.

Dok je radio za Središnju obavještajnu agenciju (eng. *CIA*), tada je već bio svjestan da agencija prodire u privatnost građana no kada se zaposlio za Agenciju za nacionalnu sigurnost, tek je shvatio koliko je situacija ozbiljna i počelo ga je mučiti sve više i više. Neki od razloga zašto je otkrio agenciju ispričao je Guardianu i Washington Postu:

1. Zabrinutost oko činjenice koliko je zapravo lagano špijunirati ljude s obzirom na način na koji danas živimo. Snowden objašnjava Internet kao TV koji nas promatra. Budući da svaka osoba provodi barem neko vrijeme na internetu, vlada zloupotrebljava to kako bi proširila svoje ovlasti izvan onoga što je primjereno.
2. Strah od samog nadzora; smatra kako u današnje vrijeme najveća opasnost našoj slobodi dolazi od razumnog straha koliko zapravo vlada ima moć i sposobnosti kontrolirati i zabadati nos u našu privatnost.
3. Kako bi ohrabrio buduće zviždače da naprave isto, da postupe pravilno te da pokaže kako se ipak na kraju može pobijediti
4. Pružiti ljudima priliku da vide ono što inače nikada ne bi saznali. „*Mislím da je javnost dužna znati motive ljudi koji iznose ovakva otkrića izvan demokratskog modela. Moj jedini motiv je informirati javnost o tome što se radi u njihovo ime i što se radi protiv njih.*“⁵
5. Smatra kako se ovakve informacije moraju otvoreno raspravljati, a ne samo unutar vlade. Nada se da će ovo potaknuti ljude diljem svijeta da razmisle u kakvom svijetu živimo te u kakvom svijetu želimo živjeti.
6. Zato što je ovo otkriće vrijedilo više nego normalan život sa njegovom curom i dobro plaćenog posla. Nije mogao podnijeti činjenicu da je sudjelovao u stvaranju svijeta koji nije bio slobodan i siguran za sve građane. Kaže kako je bio spreman

⁵ G. Greenwald, E. MacAskill, L. Poitras, Edward Snowden: the whistleblower behind the NSA surveillance revelations,

URL:<https://www.theguardian.com/world/2013/jun/09/edward-snowden-nsa-whistleblower-surveillance>

sve žrtvovati zato što čiste savjesti ne može dopustiti vladi SAD-a da uništi privatnost, internetsku slobodu i osnovne slobode za ljude diljem svijeta.

7. Zato što je mogao i bio u pravoj poziciji za to. Snowden nije drugačiji od ostalih. Kao svaki druga osoba, koja sjedi iz dana u dan u uredu i promatra događanja oko sebe, shvaća kako ovo nije njihovo mjesto za odlučiti. Javnost bi trebala sama posjedovati sposobnost donošenja odluka o svojoj vlastitoj privatnosti.
8. Nije ih razotkrio zbog slave. Ne voli biti u centru pažnje i ne želi da nakon razotkrivanja bude priča o njemu već o tome što američka vlada radi.
9. Njegova ljubav prema privatnosti. Ne želi živjeti na svijetu gdje nema slobode, privatnosti te posljedično tome intelektualnog razmišljanja i kreativnosti.⁶

Način na koji je zapravo ukrao dokumente koji sadrže povjerljive informacije o nadzoru građana nije nikada bio točno otkriven. Nekoliko izvora sugerira da mu nisu trebali nikakvi specijalni uređaji ili poseban softver već samo par memorijskih kartica i hrabrost dovoljna za krađu 20 000 dokumenata od Agencije nacionalne sigurnosti.

Kao zaposlenik Booz Allen Hamiltona koji je radio u ime Agencije, Snowden je imao pristup serverima preko računala "tankog klijenta". Budući da je tehnologija koju su koristili zastarjela, značilo je da je imao izravan pristup svim poslužiteljima u sjedištu. U sustavu "tankog klijenta", svako pojedinačno računalo koristi resurse koji su smješteni unutar središnjeg servera. Tanki klijent povezuje se s okruženjem temeljenim na poslužitelju koje ugošćuje većinu aplikacija, memorije i osjetljivih podataka koje korisnik treba⁷. Pojedinačna računala obično se dodjeljuju određenim osobama, a pristup većini korisnika može se ograničiti na određene vrste datoteka na temelju korisničkog profila.

Snowden nije bio većina korisnika. Tipični zaposlenik Agencije ima "strogo povjerljivo" sigurnosno odobrenje koje daje pristup većini, ali ne svim, povjerljivim informacijama. Snowden je imao proširene privilegije kao administrator sustava agencije, koja ima čak 40 000 zaposlenih te zapošljava 1 000 administratora sustava, od kojih su većina ugovorni radnici. Kao administratoru sustava, Snowdenu je bilo dopušteno vidjeti bilo koju datoteku koju je htio, a

⁶ G. Greenwald, L. Poitras, *NSA whistleblower Edward Snowden: 'I don't want to live in a society that does these sort of things'* – video, URL: <https://www.theguardian.com/world/video/2013/jun/09/nsa-whistleblower-edward-snowden-interview-video>

⁷ Fortinet, What Is a Thin Client?, URL: <https://www.fortinet.com/resources/cyberglossary/thin-client>

njegove su radnje uglavnom ostale neprovjerene. Također je mogao pristupiti intranetu obavještajne agencije (engl. *NSAnet*), bez ostavljanja ikakvih tragova. On je bio u biti kao duh pa je bilo teško pratiti u koje vrijeme se ulogirao ili kojim datotekama je pristupio. Da je htio, čak bi bio u mogućnosti oponašati bilo kojeg drugog korisnika s pristupom intranetu.

Sustav "tanki klijent" i opis poslova administratora sustava također su mu dali moguće pokriće za korištenje memorijskih kartica. Sustav je namjerno izoliran od vanjskog svijeta, a većina korisnika ne smije ukloniti informacije sa servera i kopirati ih na bilo koji medij za pohranu. Ova fizička izolacija – koja stvara takozvani "zračni jaz" između intraneta Agencije i javnog interneta -- ima za cilj osigurati da tajni podaci ne budu ukradeni iz prostorija. Administrator sustava, međutim ima pravo kopirati, odnosno prenositi informacije s jednog računala na drugo. Da ga je njegov nadređeni uhvatio kako preuzima datoteke, Snowden bi mogao tvrditi da je koristio memorijsku karticu za premještanje informacija i ispravljanje oštećenog korisničkog profila.

Na kraju svega i njegova lokacija mu je dobro došla u korist. U uredu udaljenom 5000 milja i šest vremenskih zona od sjedišta, bio je slobodan od bilo kakve civilizacije⁸. Veliki dio njegovog radnog dana odvijao se nakon kada su svi već otišli kući. Kada je zapravo Snowden počeo iskorištavati sustav nije utvrđeno. Radio je za Booz Allen Hamilton manje od tri mjeseca. Međutim, počeo je krasti dokumente mnogo mjeseci ranije. Prema Reutersu, američki dužnosnici rekli su da je preuzeo dokumente u travnju 2012. dok je radio za Dell.⁹

Prema objavljenim izvješćima, u prosincu te iste godine, pokušao je kontaktirati novinara Guardiana Glenna Greenwalda ,a u siječnju 2013. godine počeo je razgovarati s redateljicom Laurom Poitras. U ožujku 2013. godine počinje raditi za Booz Allen Hamilton samo iz jednog razloga; da bi prikupio dovoljan broj dokumenata kako bi razotkrio Agenciju za nacionalnu sigurnost. U svibnju rekao je svom nadređenom da mora uzeti slobodno vrijeme iz zdravstvenih razloga, a zatim je 20. svibnja odletio u Hong Kong, gdje se sastao s Poitrasom i Greenwaldom. Kasnije je rekao Guardianu da je skinuo dokumente posljednjeg dana na poslu. Otkrića temeljena na njegovim dokumentima pojavila su se u Guardianu i Washington Postu u roku od nekoliko tjedana.

⁸R. Esposito, M. Cole, How Snowden did it, URL: <https://www.nbcnews.com/news/world/how-snowden-did-it-flna8c11003160>

⁹ M. Hosenball, Snowden downloaded NSA secrets while working for Dell, sources say, URL:<https://www.reuters.com/article/us-usa-security-snowden-dell/snowden-downloaded-nsa-secrets-while-working-for-dell-sources-say-idUSBRE97E17P20130815>

4. Novinari

Snowden prvi je puta stupio u kontakt s novinarom Guardiana Glennom Greenwaldom u prosincu 2012. godine dok je još radio za Dell, a u siječnju je počeo razgovarati s redateljicom Laurom Poitras koja je snimala dokumentarac o tome kako Agencija za nacionalnu sigurnost (eng. NSA) zloupotrebljava privatnost građana. Kada je prvi put kontaktirao Greenwalda, u mailu se predstavio pod nazivom Cincinnatus po čovjeku Lucius Quincitius Cincinnatus, koji je u 5. stoljeću prije Krista dobio naziv diktatora Rima kako bi zaštitio grad od napada neprijatelja (Greenwald, 2014.). Isprva, Greenwald mu nije odgovarao mjesecima jer je bio preokupiran ostalim člancima i smatrao je da mu Snowden nije imao ništa korisno za dati. Za kontakt s novinarima koristio je metode šifrirane komunikacije. Taj prvi kontakt između Snowdena i Greenwalda bio je putem šifrirane e-pošte pomoću PGP-a (Pretty Good Privacy), programa za šifriranje koji osigurava sigurnu komunikaciju. Snowden je podijelio osjetljive dokumente i informacije o programima nadzora Agencije s novinarima što je na kraju dovelo do objave curenja informacija. Njegova odluka da koristi enkripciju bila je važna kako bi se zaštitio njegov identitet i osigurala sigurnost informacija koje su procurile. Enkripcija dodaje dodatnu razinu sigurnosti šifriranjem sadržaja poruka i dopuštanjem da ih dekriptira samo namjeravani primatelj koji posjeduje odgovarajući ključ za dešifriranje. Ova metoda pomaže u sprječavanju presretanja i neovlaštenog pristupa porukama.

20. svibnja 2013. godine odlazi u Hong Kong gdje će se sastati sa novinarima i raditi na članku. Izabrao je Hong Kong zbog više razloga: zato što je poznat po slobodi govora i imaju veliki otpor prema medijima. To je teritorij Kine te će američke vlasti puno teže moći izvršiti uhićenje nego u SAD-u. Vlasti u Hong Kongu bi također bili spremnije i sposobnije oduprijeti se Americi da ga preda nego neka europska država. Želio je biti na mjestu gdje su ljudi posvećeni političkim vrijednostima koje su njemu važne. Kako je objasnio, ljudi koji tamo žive podložni su represivnoj kineskoj vladi. Ljudi Hong Konga bez obzira na to su se borili za očuvanje nekih osnovnih političkih sloboda i stvorili su klimu neslaganja i otpora koja je njemu potrebna. Snowden je istaknuo da Hong Kong ima demokratski izabrano vodstvo i da je također mjesto velikih uličnih prosvjeda. Mogao je otići na druga mjesta koja su nudila još veću zaštitu od vlasti SAD-a, uključujući kontinentalnu Kinu, ali Hong Kong je, po njegovom mišljenju, ponudio najbolju kombinaciju fizičke sigurnosti i političke snage. Naravno, bilo je i loših strana ove odluke. Među njima bio je i odnos grada s kontinentalnom Kinom, što bi kritičarima olakšalo da ga demoniziraju. Hong Kong mu je doista ponudio razinu sigurnosti i slobode kretanja koju bi bilo teže postići drugdje.

Imali su plan sastanka; nakon što su se novinari smjestili u svoj hotel, sljedeće jutro sastaju se sa Snowdenom. Pozvao ih je u svoj hotel od pet zvjezdica te im je zadao posebne korake kako bi osigurao njihovu, a i svoju sigurnost. Reкао im je da odu na 3. kat hotela gdje se nalaze sobe za sastanke te da uđu u određenu gdje se nalazi dekoracija aligatora pored koje trebaju čekati. Tu je izabrao zato što ima najmanju gužvu. Prije nego što uđu u sobu trebaju potražiti zaposlenika kojeg su pitali kada je otvaranje restorana. To pitanje je postavljeno kako bi dali do znanja Snowdenu, koji se nalazi u blizini i prisluškuje, da ih nitko nije pratio. Imali su dva dogovora sastanka u 10 i 10:20 zato što ako se u prvo dogovoreno vrijeme Snowden ne pojavi oni potom odlaze i vraćaju se opet u 10:20 da se sastanu što se i dogodilo. Kako bi ga prepoznali, Snowden je u svojoj ruci držao rubikovu kocku. U drugo dogovoreno vrijeme Snowden ulazi u sobu te im postavlja pitanje kakva je hrana u restoranu na koje oni moraju odgovoriti da je loša. To je još jedna šifra kako bi osigurali da su to zapravo oni, a ne netko nepoznat. (Greenwald, 2014.) Nakon svih koraka sigurnosti, Snowden ih vodi u svoju hotelsku sobu. Uzeo im je mobitele i stavio u zamrzivač kako ih ne bi prisluškivali te su odmah počeli sa snimanjem i ispitivanjem. Ispitivali su ga punih pet sati taj dan, od njegovog djetinjstva pa sve do tog dana. Greenwald objašnjava Snowdena kao inteligentnu i intuitivnu osobu. Prošli su kroz svaki najmanji detalj njegovog života. Greenwald mu je postavio pitanje; Zašto nije ranije razotkrio špijuniranje na građane dok je radio za Centralnu obavještajnu službu (eng. *CIA*)? Snowden se nadao da će sa kandidacijom Obame za predsjednika smanjiti takve radnje no kaže da je to samo pomoglo još više. Bilo ga je strah da ako razotkrije CIA s time će jedino nauditi ljudima. Bilo je lakše razotkriti NSA jer samo takvi zloćudni sistemi snose negativne posljedice.

Snowdenovo rano moralno razmišljanje—koje je izvukao iz svog rada, za koji je rekao da je model onoga što želimo postati, razvilo se u ozbiljnu, odraslu introspekciju o etičkim obvezama i psihološkim granicama. Jedino središnje mjesto u njegovu životu bio je internet. Za njega, kao i za mnoge iz njegove generacije, internet nije bio izolirani alat koji se koristio za pojedinačne zadatke. Bio je to svijet u kojem su se razvijali njegov um i osobnost, mjesto koje je nudilo slobodu, istraživanje i potencijal za intelektualni rast i razumijevanje. Za njega jedinstvene su kvalitete interneta bile neusporedivo vrijedne i moralne te su se morale sačuvati pod svaku cijenu. Kao tinejdžer, koristio se internetom da bi istraživao ideje i razgovarao s ljudima iz udaljenih mjesta i s potpuno drugačijim podrijetlom koje inače nikad ne bi susreo. *“U osnovi, internet mi je dao priliku da iskusim slobodu i u potpunosti iskoristim svoje sposobnosti kao ljudskog bića.”* Snowden je dodao, *“Za mnogu djecu, internet je sredstvo za izražavanje. Omogućuje im da istraže tko su i što žele biti, ali to funkcionira samo ako možemo biti privatni*

i anonimni, činiti pogreške bez praćenja. Bojim se da je moja generacija posljednja uživala u ovoj slobodi” (Greenwald, 2014.) Tada mu je postala jasna njegova uloga na svijetu, da ne želi živjeti u svijetu u kojem nemamo privatnosti, slobode, u kojem je jedinstvena vrijednost interneta izbrisana. Osjećao se dužnim učiniti sve što je u njegovoj moći da se to ne dogodi, odnosno da drugima omogući da sami odluče hoće li se zalagati za te vrijednosti ili ne. Imajući to na umu, Snowden je više puta naglasio da njegov cilj nije uništiti sposobnost NSA-e da eliminira privatnost. Umjesto toga, rekao je da želi da američki građani i ljudi diljem svijeta znaju što se događa s njihovom privatnošću kako bi im dao informacije s kojima će ljudi odlučiti žele li dalje nastaviti normalno ili ne.

Novinari su imali pristup 9 do 10 tisuća tajnih dokumenata.¹⁰ Snowden je izabrao točno one dokumente koji su imali veze sa privatnošću građana i namijenjeni samo za njih. Računao je na ove specifične novinare da će svojom prosudbom objaviti samo one dokumente koje bi javnost trebala vidjeti i koji se mogu otkriti bez štete za nevine ljude. Samo iz tog razloga, Snowden je znao da njihova sposobnost da potaknu istinsku javnu raspravu ovisi o tome da američka vlada ne bi iznijela čvrste tvrdnje da su ugrozili živote objavljivanjem dokumenata. Također je naglasio kako je bilo kritično objaviti dokumente - na novinarski način, tj. raditi s medijima i pisati članke koji pružaju kontekst i razumijevanje, a ne jednostavno objaviti ih sve odjednom i pustiti ljude da se sami snađu. Ovaj bi pristup pružio veću pravnu zaštitu i što je još važnije, omogućio bi javnosti da procesuiraju otkrića na uredan i racionalan način. Mogao ih je sam objaviti, ali želio je da se oni pobrinu da se ove priče objavljuju jedna po jedna kako bi ljudi mogli razumjeti što bi trebali znati.

U nekoliko navrata Snowden je objasnio da je od početka želio da Laura i Greenwald budu uključeni u razotkrivanje vlade jer je znao da će biti agresivni i direktni u pisanju članaka i da neće biti osjetljivi na prijetnje vlade. Često se spominjao New York Timesa i drugih velikih medija koji su uskratili glavne priče na zahtjev vlade. No, iako je želio agresivno izvještavanje, također je želio da novinari uzmu onoliko vremena koliko je potrebno kako bi bili sigurni da su činjenice u priči istinite te da su svi članci temeljito provjereni. Neki od dokumenata koje im je dao nisu za javnost već za njih da shvate kakav je to zlonamjeren sistem i onda da ih to potakne da napišu što bolju priču.

¹⁰ G. Greenwald, 'Explosive' NSA Spying Reports Are Imminent, URL: <https://www.spiegel.de/international/world/journalist-says-explosive-reports-coming-from-snowden-data-a-912034.html>

Nakon šest dana neprestanog rada i truda, Greenwald šalje prvi članak Guardianu na objavu. Janine, glavna urednica je bila zadužena da se članak objavi. Trebalo je još dodatnih par dana da se sve upotpuni prije objave. Najprije su kontaktirali NSA i Bijelu kuću da će objaviti strogo povjerljive informacije no nitko im nije odgovorio još, a taj dan su htjeli objaviti članak. Ipak su im se javili par sati nakon. U početku su bili podrugljivi, ali ljubazni, govoreći Janine koja ih je kontaktirala da ne razumiju kontekst onoga što će objaviti. Htjeli su dogovoriti sastanak s njom tjedan nakon kako bi razgovarali i objasnili stvari. Kad im je Janine rekla da želi objaviti taj dan i da će to učiniti osim ako ne čuje vrlo specifične i konkretne razloge da to ne učini, postali su još više uznemireni i bezobrazni te su je čak i maltretirali. Rekli su joj da nije ozbiljan novinar te da je Guardian šala jer je odbila dati vladi više vremena da se založi za zataškavanje priče. Bez obzira na to, nisu im dali nikakav konkretan razlog da ne objave priču. Bilo ih je strah isprva zbog posljedica koje će nastati, ali su prvi članak objavili taj isti dan 6. lipnja 2013. godine.

Prvi članak koji je Guardian objavio bio je tajni sudski nalog koji pokazuje da je Agencija za nacionalnu sigurnost prikupljala telefonske podatke milijuna američkih klijenata Verizon, jednog od najvećih pružatelja telekomunikacijskih usluga u Sjedinjenim Američkim Državama. Otkrili su da je Snowden autor tri dana nakon, 9. lipnja.

**Glenn Greenwald on
security and liberty**
US national security

This article is more than 10 years old

NSA collecting phone records of millions of Verizon customers daily

Exclusive: Top secret court order requiring Verizon to hand over all call data shows scale of domestic surveillance under Obama

- [Read the Verizon court order in full here](#)
- [Obama administration justifies surveillance](#)

Glenn Greenwald

Thu 6 Jun 2013 11:05 BST

2,504

Under the terms of the order, the numbers of both parties on a call are handed over, as is location data and the time and duration of all calls. Photograph: Matt Rourke/AP

The National Security Agency is currently collecting the telephone records of millions of US customers of Verizon, one of America's largest telecoms providers, under a top secret court order issued in April.

The order, a copy of which has been obtained by the Guardian, [requires Verizon on an "ongoing, daily basis" to give the NSA information on all telephone calls in its systems](#), both within the US and between the US and other countries.

Izvor: <https://www.theguardian.com/world/2013/jun/06/nsa-phone-records-verizon-court-orde>

TOP SECRET//SI//NOFORN

UNITED STATES
FOREIGN INTELLIGENCE SURVEILLANCE COURT
WASHINGTON, D.C.

IN RE APPLICATION OF THE
FEDERAL BUREAU OF INVESTIGATION
FOR AN ORDER REQUIRING THE
PRODUCTION OF TANGIBLE THINGS
FROM VERIZON BUSINESS NETWORK SERVICES,
INC. ON BEHALF OF MCI COMMUNICATION
SERVICES, INC. D/B/A VERIZON
BUSINESS SERVICES.

Docket Number: BR

13 - 8 0

SECONDARY ORDER

This Court having found that the Application of the Federal Bureau of Investigation (FBI) for an Order requiring the production of tangible things from Verizon Business Network Services, Inc. on behalf of MCI Communication Services Inc. d/b/a Verizon Business Services (individually and collectively "Verizon") satisfies the requirements of 50 U.S.C. § 1861,

IT IS HEREBY ORDERED that the Custodian of Records shall produce to the National Security Agency (NSA) upon service of this Order, and continue production

TOP SECRET//SI//NOFORN

Derived from: Pleadings in the above-captioned docket
Declassify on: 12 April 2038

TOP SECRET//SI//NOFORN

shall be subject to the nondisclosure requirements applicable to a person to whom an Order is directed in the same manner as such person. Anyone who discloses to a person described in (a), (b), or (c) that the FBI or NSA has sought or obtained tangible things pursuant to this Order shall notify such person of the nondisclosure requirements of this Order. At the request of the Director of the FBI or the designee of the Director, any person making or intending to make a disclosure under (a) or (c) above shall identify to the Director or such designee the person to whom such disclosure will be made or to whom such disclosure was made prior to the request.

IT IS FURTHER ORDERED that service of this Order shall be by a method agreed upon by the Custodian of Records of Verizon and the FBI, and if no agreement is reached, service shall be personal.

- Remainder of page intentionally left blank -

TOP SECRET//SI//NOFORN

3

TOP SECRET//SI//NOFORN

on an ongoing daily basis thereafter for the duration of this Order, unless otherwise ordered by the Court, an electronic copy of the following tangible things: all call detail records or "telephony metadata" created by Verizon for communications (i) between the United States and abroad; or (ii) wholly within the United States, including local telephone calls. This Order does not require Verizon to produce telephony metadata for communications wholly originating and terminating in foreign countries.

Telephony metadata includes comprehensive communications routing information, including but not limited to session identifying information (e.g., originating and terminating telephone number, International Mobile Subscriber Identity (IMSI) number, International Mobile station Equipment Identity (IMEI) number, etc), trunk identifier, telephone calling card numbers, and time and duration of call. Telephony metadata does not include the substantive content of any communication, as defined by 18 U.S.C. § 2510(8), or the name, address, or financial information of a subscriber or customer.

IT IS FURTHER ORDERED that no person shall disclose to any other person that the FBI or NSA has sought or obtained tangible things under this Order, other than to: (a) those persons to whom disclosure is necessary to comply with such Order; (b) an attorney to obtain legal advice or assistance with respect to the production of things in response to the Order; or (c) other persons as permitted by the Director of the FBI or the Director's designee. A person to whom disclosure is made pursuant to (a), (b), or (c)

TOP SECRET//SI//NOFORN

2

TOP SECRET//SI//NOFORN

This authorization requiring the production of certain call detail records or "telephony metadata" created by Verizon expires on the 19th day of July, 2013, at 5:00 p.m., Eastern Time.

Signed 13-15-2013 14:07:26 Eastern Time
Date Time

ROGER VINSON
Judge, United States Foreign
Intelligence Surveillance Court

TOP SECRET//SI//NOFORN

4

I, Beverly C. Quisenberry, Chief Deputy
Clerk, FISC, certify that this document
is a true and correct copy of the
original signed copy.

Drugi članak bio je vezan za PRISM. Bitno je napomenuti da je taj program omogućio Agenciji za nacionalnu sigurnost da dobije gotovo sve što poželi od internetskih kompanija koje stotine milijuna ljudi širom svijeta koriste kao svoja primarna sredstva komunikacije. Ovaj potez omogućili su zakoni koje je američka vlada donijela nakon 11. rujna 2001., a koji su Agenciji dali široke ovlasti za nadzor svojih građana i praktički neograničene ovlasti za provođenje masovnog nadzora cijele strane populacije. Zakon o izmjenama i dopunama FISE iz 2008. trenutni je zakon koji uređuje nadzor NSA. Donio ga je dvostranački Kongres nakon skandala sa Bushom i NSA. Ključni rezultat bio je da je učinkovito legalizirao srž Bushovog ilegalnog programa. Kako proizlazi iz skandala, Bush je tajno ovlastio NSA da prisluškuje Amerikance i ostale u Sjedinjenim Državama, pravdajući to potrebom traženja i potencijalnog zaustavljanja terorističkih aktivnosti. Naredba je nadjačala zahtjev za dobivanje sudskih dopuštenja koja su inače potrebna za špijuniranje i rezultirala je tajnim nadzorom najmanje tisuća ljudi u SAD-u. Unatoč negodovanju da je ovaj program nezakonit, Zakon o FISI iz 2008. nastojao je institucionalizirati dio programa, a ne ukinuti ga. Zakon razlikuje američke građane, osobe koje su zakonito prisutne na tlu SAD-a i sve druge osobe. Kako bi izravno pratila telefonske pozive ili e-poštu osobe iz SAD-a, NSA ipak mora dobiti pojedinačni nalog od suda FISE.

4.1. Utjecaj na javnost

Utjecaj članka bio je ogroman. Bila je to glavna priča na svim nacionalnim informativnim programima tog istog dana i dominirala je političkim i medijskim raspravama. Greenwalda su zvali na veliki broj intervjuja, sva velika imena kao CNN, MSNBC, NBC, Today Show, Good Morning America i drugi. Proveo je mnogo sati u Hong Kongu razgovarajući s njima. Svi su tu priču tretirali kao veliki događaj i pravi skandal. Kao odgovor, glasnogovornik Bijele kuće branio je program skupnog prikupljanja kao važan alat za zaštitu nacije od terorističkih prijetnji. Senatorica Dianne Feinstein, predsjednica obavještajnog odbora Senata, izjavila je da program za snimanje telefonskih poziva nije nadzor te da se ne prikupljaju sadržaji razgovora, zapisi imena ili lokacije. Kaže da Agencija za nacionalnu sigurnost prikuplja samo one informacije koje se nalaze na telefonskom računaru, a to su telefonski brojevi odlaznih i primljenih poziva te

vrijeme poziva i trajanje.¹¹ Zagovornici privatnosti podataka koji kritiziraju program nadzora Agencije za nacionalnu sigurnost međutim, se ne slažu. Tvrde ne samo da se zbirka temelji na tumačenju zakona koja daleko nadilazi ono što je dopustio Kongres, već i da meta podaci sadrže osobne podatke koji mogu stvoriti još detaljniji profil od presretanja sadržaja. Obama je tada rekao za Snowdena da nije domoljub. Obama je sugerirao da bi Amerikancima bilo bolje da nisu saznali da vlada prikuplja ogromne količine telefonskih i internetskih podataka. Utvrdio je da je njegova administracija već u procesu izmjene programa za koje većina Amerikanaca nije znala da postoji. Curenje informacija, rekao je, štetilo je tom procesu. *"Pozvao sam na temeljitu reviziju naših operacija nadzora prije nego što je g. Snowden objavio ove informacije. Moja sklonost, a mislim i sklonost američkog naroda, bila bi za zakonito, uredno ispitivanje ovih zakona; promišljenu raspravu utemeljenu na činjenicama koja bi nas potom odvela na bolje mjesto."*¹²

Sama javnost imala je različite poglede i mišljenja na ovo otkriće. Snowden stekao je veliki broj pristaša koji su ga smatrali hrabrim zviždačem. Mnogi su ga hvalili zbog razotkrivanja djela obavještajnih agencija i smatrali njegove postupke nužnim korakom prema očuvanju građanskih sloboda i zaštite privatnosti pojedinca. Ljudi koji su mu pružili podršku vidjeli su ga kao heroja jer je razotkrio vladine zloupotrebe i zahtijevao transparentnost i odgovornost. Ipak, bilo je onih koji su izrazili zabrinutost zbog mogućeg negativnog utjecaja njegovih otkrića na nacionalnu sigurnost. Kritičari su tvrdili da su njegovi postupci ugrozili živote obavještajnih službenika i sabotirali napore u borbi protiv terorizma. Doživjeli su ga kao izdajicu koji je prekršio svoju dužnost lojalnosti i ugrozio sigurnost građana. Javnost je postala skeptična prema tehnološkom napretku i potencijalnoj zlouporabi moći. Građani diljem svijeta počeli su preispitivati kompromise između sigurnosti i privatnosti, što je dovelo do povećanog nadzora vladinih postupaka i poziva na veću transparentnost. Mediji su odigrali ključnu ulogu u širenju informacija i promicanju javnog diskursa, pri čemu su neki mediji podržavali Snowdenove postupke, a drugi su ga kritizirali.

Neke zemlje, poput Rusije, dale su mu azil, dok su druge tražile njegovo izručenje kako bi ga privedi pravdi. Vlade diljem svijeta borile su se s dilemom balansiranja nacionalne sigurnosti i privatnosti pojedinca, što je dovelo do reformi, istraga i parnica. Vlade su se suočile s pritiskom

¹¹ NSA FILES: DECODED, URL: <https://www.theguardian.com/world/interactive/2013/nov/01/snowden-nsa-files-surveillance-revelations-decoded#section/2>

¹² Z. B. Wolf, *Fact-checking Obama's claims about Snowden*, URL:

<https://edition.cnn.com/2013/08/12/politics/obama-snowden-whistleblower/index.html>

da preispitaju i reformiraju svoje prakse nadzora, što je dovelo do rasprava o opsegu prikupljanja obavještajnih podataka i potrebi za zaštitom privatnosti. Uslijedili su sudski slučajevi koji su dovodili u pitanje zakonitost programa nadzora, što je dovelo do značajnih odluka i novih zakona u nekim zemljama.

4.2. Bijeg u Rusiju

Snowden je znao da će njegovi postupci rezultirati pravnim posljedicama te je počeo tražiti azil u zemljama za koje je vjerovao da će ga zaštititi od izručenja Sjedinjenim Državama. Nakon što je Guardian otkrio da je Snowden dao dokumente kako bi se napisali članci, Američka vlada odmah je pokrenula postupak izručenja protiv Snowdena s ciljem da ga vrata u Sjedinjene Američke Države kako bi se suočio s kriminalnim optužbama. Optužen je za neovlašteno prenošenje povjerljivih informacija neovlaštenoj strani, otkrivanje komunikacijskih obavještajnih podataka i krađu državne imovine.

Snowdenov pravni tim u Hong Kongu usprotivio se njegovom izručenju. Tvrdili su da su američke optužbe politički motivirane i da neće dobiti pošteno suđenje ako ga pošalju natrag. Obratili su se raznim vladama i organizacijama za podršku i pomoć u traženju azila. Osobito su se okrenuli zemljama s lošim odnosima sa Sjedinjenim Državama. WikiLeaks je pomogao Snowdenu u pronalaženju sigurnog prolaza i prilika za azil. Snowden je napustio svoj hotel u Hong Kongu 23. lipnja, uz pomoć predstavnice WikiLeaksa Sarah Harris koja ga je pratila od Hong Konga do Moskve kako bi osigurala da je na sigurnom i uz pomoć dokumenata koje je dostavila ekvadorska vlada, ukrcao se na let za Moskvu. Moskva je trebala biti samo privremeno mjesto, jer je planirao otputovati u Latinsku Ameriku kako bi tamo našao azil. Pri dolasku u Moskvu, Snowden je bio primoran ostati u tranzitnoj zoni zračne luke, jer nije imao važeću putovnicu za ulazak u Rusiju niti dozvolu za daljnje putovanje.

Dok je Snowden bio u tranzitnom području u Moskvi, američka vlada poništila mu je putovnicu i zaprijetila drugim državama da mu ne bi slučajno omogućile prolaz, čineći daljnje putovanje nemogućim. Snowden je iz Moskve namjeravao otputovati u Ekvador, gdje je zatražio azil. Međutim, zbog poništene putovnice i nastojanja američke vlade da spriječi njegov bijeg, nije mogao napustiti zračnu luku gdje je na kraju ostao 39 dana. Zatražio je azil u Rusiji jer su mu

šanse da napusti aerodrom bile vrlo male. Dana 1. kolovoza ruska vlada odobrila mu je privremeni azil i dopustila mu da ostane u zemlji godinu dana te odlazi na nepoznatu lokaciju koja nije otkrivena zbog sigurnosnih razloga. Bijela kuća izrazila je krajnje razočaranje i otkazala planirani sastanak s ruskim predsjednikom Vladimirom Putinom. U međuvremenu, republikanski senator Lindsey Graham pozvao je Predsjednika Obamu će bojkotira Zimske olimpijske igre 2014. u Sočiju, ali republikanski predsjednik John Boehner iz Zastupničkog doma nije se složio s tim prijedlogom.

2013. godine Ray McGovern, bivši analitičar CIA-e, uručio je Snowdenu nagradu za uspješno zviždanje. Otkrio je da Snowden nije slao medije za pohranu podataka poput tvrdih diskova, disketa ili memorijskih kartica u Rusiju ili Kinu. Umjesto toga, sa sobom je ponio četiri prazna laptopa u Hong Kong i Moskvu. Sve dokumente koje je ilegalno skinuo predao je novinarima iako su američki dužnosnici sumnjali da je taj materijal pao u ruke Kine i Rusije no priznali su da nemaju konkretnih dokaza.

U listopadu je njemački zastupnik Hans-Christian Ströbele otputovao u Moskvu kako bi se sastao sa Snowdenom, kojeg je pozvao da svjedoči pred njemačkim parlamentom kako bi pomogao u istrazi o nadzoru telefona njemačke kancelarke Angele Merkel od strane NSA još od 2002. godine. Snowden je izrazio svoju spremnost svjedočiti protiv SAD-a. Prvi Snowdenov intervju koji je bio emitiran na televiziji bio je 26. siječnja 2014. godine kada se pojavio tijekom Putinovog intervjua koji se inače događa svake godine. Od tada, Snowden je često aktivan na internetu te se pojavljuje i sudjeluje u raznim intervjuima i dijeli svoja iskustva.

Nakon što je prošla jedna godina privremenog azila, Rusija mu je dala još dodatne tri godine te je slobodno mogao putovati unutar Rusije i čak u inozemstvo na tri mjeseca. U posljednjim danima Obaminog predsjedništva, bivši direktor CIA, Michael Morell sugerirao je da bi Rusija trebala predati Snowdena SAD-u kao poklon za inauguraciju novog predsjednika Donalda Trumpa. Komentar je izazvao oštre kritike od strane ruskog ministarstva, koje je reklo da bi to bila izdaja te kako neće ići preko svojih principa.¹³ 2020. godine Snowdenu je odobren doživotni azil u Rusiji.

S vremenom, Snowden se navikao na život u Rusiji, stekao je nove prijatelje no i dalje se bojava za svoj život jer je mislio da ga SAD prati i čeka priliku da ga uhite. Njegov otac Lonnie Snowden posjetio je sina u Moskvi, a kasnije je rekao novinarima da je zadovoljan njegovom

¹³ M. Pascaline, *Russia Extends Snowden's Asylum By 'A Couple More Years'*, URL: <https://www.yahoo.com/news/russia-extends-snowden-asylum-couple-082503508.html?guccounter=2>

situacijom i da je Rusija najbolji izbor za azil jer se neće morati brinuti o ljudima koji će prijeći granicu kako bi ga uhitili. Spomenuo je da njegov sin ima lagodan život u Rusiji. Ruski odvjetnik Edwarda Snowdena, Anatoly Kucherena, objavio je da je njegov klijent dobio posao održavanja web stranice za jednu od najvećih ruskih kompanija, ne navodeći njezino ime.

5. Snowden danas

Od kada živi u Rusiji, Lindsay je došla živjeti s njim te su se na kraju vjenčali. 2020. godine objavio je na Twitteru da očekuju prvo dijete. Prijavili su se za dvojno američko-rusko državljanstvo te je rekao kako će on i njegova žena ostati Amerikanci te da će i tako odgojiti svog sina što uključuje i slobodu da izrazi svoje mišljenje. Danas imaju dva sina. *„Radujem se danu kada ću se moći vratiti u Sjedinjene Države, tako da se cijela obitelj može ponovno okupiti. Naša najveća želja je da se, gdje god naš sin živi, osjeća kao kod kuće.”*

Bio je vrlo aktivan i prisustvovao je raznim intervjuima diljem svijeta, ali u zadnje dvije godine smanjio je svoju prisutnost na internetu kako bi se posvetio svojoj obitelji. I dalje je u kontaktu sa novinarima Glennom Greenwaldom i Laurom Poitras.

Budući da je danas tehnologija naprednija nego ona 2013. godine, on smatra da sve šta je američka vlada tada radila, ne može se usporediti s onime šta je danas. Smatra da je današnja tehnologija jako nametljiva. Izražava veliku zabrinutost za privatnost građana danas ne samo za djela koja vlada izvodi već i za dostupne kamere za videonadzor, prepoznavanje lica, umjetnu inteligenciju i špijunske softvere. 8. lipnja 2023. godine označavalo je točno deset godina od kada se razotkrio kao zviždač. I dalje ne izražava ni najmanje žaljenje za svoja djela. Smatra da će vlada opet izdati svoje građane jer po njegovim riječima, takva je priroda moći¹⁴. Obavještajne agencije u SAD-u i Ujedinjenom Kraljevstvu priznaju da su rasprave o privatnosti koje je Snowden započeo ipak bile korisne, ali i dalje tvrde da je šteta veća. Žale se i na to da su događanja 2013. godine prikazala samo Američke obavještajne službe kao jedine krivce, ignorirajući ono što su Rusija i Kina radile no Snowden osporava takve tvrdnje, tvrdeći da ih nitko nije smatrao kao da su pravedni.

¹⁴ E. MacAskill, 'No regrets,' says Edward Snowden, after 10 years in exile, URL: <https://www.theguardian.com/us-news/2023/jun/08/no-regrets-says-edward-snowden-after-10-years-in-exile>

6. Zaključak

Edward Snowden jedan je od najpoznatijih zviždača na cijelom svijetu. Razotkrio je američku vladu za tajno masovno prikupljanje podataka i informacija građana te su tako prodirali u njihovu tajnost bez njihovog odabira. Htio je ljudima dati odabir koji im američka vlada nije dala, da sami odlučuju što će napraviti sa svojim privatnim informacijama. Posljedično tome, postaje veliki neprijatelj SAD-a te su ga nakon objave strogo povjerljivih dokumenata počeli proganjati kako bi ga uhitili za počinjena kriminalna djela. Pobjegao je u Rusiju koja mu je pružila stalni azil gdje se i danas nalazi i osnovao je novi život.

Znao je u što ulazi, da će žrtvovati svoju slobodu i život koji je bio udoban, s dobrim poslom i plaćom, ljubavnim i obiteljskim životom te je živio najnormalnije, ali ipak njegovi principi i moralna svijest su pobijedili te je sebe dao u zamjenu za spoznaju činjenice koja ovisi o ljudima diljem svijeta.

Postupci i otkrića Edwarda Snowdena bacili su svijet u eru povećane svijesti o ranjivostima privatnosti i zlouporabe nadzora. Njegova su dijela otkrila složenost nacionalne sigurnosti, individualnih prava i etičkih dilema. Bez obzira na to smatra li se herojem ili izdajnikom, Snowdenova su otkrića potaknula globalnu raspravu pozivajući na nastavak istrage i pažljivo razmatranje pitanja privatnosti.

7. Literatura

1. E. Snowden, *Permanent Record*, Metropolitan Books, Henry Holt and Company LLC, 2019.
2. G. Greenwald, *No Place To Hide, Edward Snowden, the NSA and the Surveillance State*, Metropolitan Books, Henry Holt and Company LLC, 2014.
3. S. Ackerman, *Edward Snowden did enlist for special forces, US army confirms*, URL: <https://www.theguardian.com/world/2013/jun/10/edward-snowden-army-special-forces> (21.4.2023.)
4. NBC, *Who Is Edward Snowden, the Man Who Spilled the NSA's Secrets?*, URL: <https://www.nbcnews.com/feature/edward-snowden-interview/who-edward-snowden-man-who-spilled-nsas-secrets-n114861> (21.4.2023.)
5. WIRED, *Edward Snowden*, URL: <https://www.wired.com/2014/08/edward-snowden/> (21.4.2023.)
6. K. Hill, *Why NSA IT Guy Edward Snowden Leaked Top Secret Documents*, URL: <https://www.forbes.com/sites/kashmirhill/2013/06/10/why-nsa-it-guy-edward-snowden-leaked-top-secret-documents/?sh=2b4d33605673> (15.6.2023.)
7. G. Greenwald, E. MacAskill, L. Poitras, *Edward Snowden: the whistleblower behind the NSA surveillance revelations*, URL: <https://www.theguardian.com/world/2013/jun/09/edward-snowden-nsa-whistleblower-surveillance> (16.6.2023.)
8. G. Greenwald, L. Poitras, *NSA whistleblower Edward Snowden: 'I don't want to live in a society that does these sort of things' – video*, URL: <https://www.theguardian.com/world/video/2013/jun/09/nsa-whistleblower-edward-snowden-interview-video> (20.6.)
9. Fortinet, *What Is a Thin Client?*, URL: <https://www.fortinet.com/resources/cyberglossary/thin-client> (20.6.2023.)
10. R. Esposito, M. Cole, *How Snowden did it*, URL: <https://www.nbcnews.com/news/world/how-snowden-did-it-flna8c11003160> (24.6.2023.)
11. M. Hosenball, *Snowden downloaded NSA secrets while working for Dell, sources say*, URL: <https://www.reuters.com/article/us-usa-security-snowden-dell/snowden->

[downloaded-nsa-secrets-while-working-for-dell-sources-say-idUSBRE97E17P20130815](#) (24.6.2023.)

12. G. Greenwald, *'Explosive' NSA Spying Reports Are Imminent*, URL: <https://www.spiegel.de/international/world/journalist-says-explosive-reports-coming-from-snowden-data-a-912034.html> (26.6.2023.)
13. R. Wyden, *NSA FILES: DECODED*, URL: <https://www.theguardian.com/world/interactive/2013/nov/01/snowden-nsa-files-surveillance-revelations-decoded#section/2> (8.7.2023.)
14. Z. B. Wolf, *Fact-checking Obama's claims about Snowden*, URL: <https://edition.cnn.com/2013/08/12/politics/obama-snowden-whistleblower/index.html> (8.7.2023.)
15. M. Pascaline, *Russia Extends Snowden's Asylum By 'A Couple More Years'*, URL: <https://www.yahoo.com/news/russia-extends-snowden-asylum-couple-082503508.html?guccounter=2> (10.7.2023.)
16. E. MacAskill, *'No regrets,' says Edward Snowden, after 10 years in exile*, URL: <https://www.theguardian.com/us-news/2023/jun/08/no-regrets-says-edward-snowden-after-10-years-in-exile> (10.7.2023.)

Popis slika

Slika 1 Edward Joseph Snowden.....	6
Slika 2 Prvi članak objavljen vezan za raztkrivanje vlade da prodire u privatnost građana.....	17
Slika 3 Prvi strogo poverljiv dokument, vezan uz članak	18

Snowden

Sažetak

Ovaj završni rad predstavlja život i djelo zviždača pod imenom Edward Joseph Snowden koji je godinama radio za Središnju obavještajnu agenciju (CIA) te za Nacionalnu sigurnosnu službu (NSA) SAD-a koje je razotkrio za veliki broj tajnih projekata, hakerske napade te nadziranje i prisluškivanje građana bez njihovog znanja. Optužen je za otuđivanje vladine imovine, špijunažu te neovlašteno komuniciranje osjetljivih informacija neovlaštenoj osobi. Na temelju svih tih optužbi pokrenut je kazneni progon zbog kojeg on od tada bježi od američkih vlasti. Rad će najprije započeti općenito o njegovom životu prije nego što je postao zaposlenik CIA agencije. Objašnjavat će njegovu karijeru kao zaposlenika na sigurnosti sustava informatičke tehnologije CIA-a te općenito za njegove odgovornosti i projekte te kako je uopće došao do informacije da SAD krši prava na privatnost građana. Bavit će se pitanjem zašto ih je odlučio razotkriti te je li to moralno ispravno. Naposljetku, osvrnut će se na njegov bijeg u Rusiju te njegov doprinos danas i reakciju javnosti. Snowden je ostavio veliki utjecaj ne samo na Ameriku nego i na cijeli svijet. Njegova djela su prouzročila nemir u društvu. Javnost je i danas podijeljena oko njegove odluke. Jedni ga smatraju izdajnikom koji je ugrozio američku vladu, a drugi herojem koji je bio voljan ugroziti svoj vlastiti život kako bi razotkrio istinu. Ostao je zapamćen kao najpoznatiji svjetski zviždač.

Ključne riječi: Snowden, privatnost, američke vlasti, bijeg, javnost

Snowden

Summary

This paper presents the works and life of the whistleblower named Edward Joseph Snowden, who worked for years for the Central Intelligence Agency (CIA) and the National Security Agency (NSA) of the USA who he exposed for a large number of secret projects, hacking attacks, and surveillance and wiretapping citizens without their knowledge. He was charged with embezzlement of government property, espionage and unauthorized communication of sensitive information to an unauthorized person. On the basis of all these accusations, a criminal prosecution was initiated because of which he has been on the run from the American authorities ever since. The paper will first begin with a general account of his life before he became an employee of the CIA agency. It will explain his career as a CIA IT security worker and his responsibilities and projects in general, and how he came to know that the US was violating citizens' basic privacy rights in the first place. This work will deal with the question of why he decided to expose them and whether it is morally correct. Finally, it will look back on his escape to Russia and his contribution today and the reaction of the public. Snowden left a great impact not only on America but also on the whole world. His actions caused uneasiness in society. The public is still divided over his decision. Some consider him a traitor who threatened the American government and others a hero who was willing to risk his own life to expose the truth. He is remembered as the worlds most famous whistleblower.

Key words: Snowden, privacy, American authorities, escape, society